

Motion till riksdagen

1989/90:Jo311

av Claes Roxbergh m.fl. (mp)

Skogsbruket

Allmänna synpunkter

Skogen har många olika värden; livsrum för växter och djur, ekologisk stabilisator, producent av virke och energi, producent av svamp och bär, kunskapsbärande, kulturbärande, miljö för friluftsliv. Vi måste ta hänsyn till alla dessa värden vid vårt nyttjande av skogen.

Den rådande skogspolitiken har prioriterat skogens funktion för att försörja massaindustrin med råvara alldeles för högt. När företrädare för naturvården kritiserar den svenska skogspolitiken för att vara alldeles för exploateringsinriktad, brukar skogindustrins och skogsbolagens företrädare kontra med att vi har ett mycket stort virkesförråd och en hög tillväxt i skogen. Men problemet med skogsbrukets inriktning ligger på ett annat plan – problemet är inte att antalet skogskubikmeter skulle vara för lågt. Skogsbruket leder till att naturtyper samt växt- och djurarter slås ut. Mångfalden av arter i våra skogar blir allt lägre. Den utveckling som pågår är en gigantisk genetisk utarmning. I dag upptas inte ens 1% av den totala produktiva skogsmarken av urskogar!

Ett annat problem, av näringspolitisk natur, är att skogsbruket i hög grad inriktas på massaindustrins behov. Men skogsbruk är en mycket långsiktig näring och en alltför ensidig inriktning i dag kan leda till framtida ekonomiska problem. Det är naturligtvis omöjligt att veta vilken skogsbrukspolitik i dag som kommer att ses som förnuftigast om 50 eller 100 år. Men det gör det än mer viktigt att inriktningen inte är så ensidig t.ex. när det gäller val av trädslag. Det är möjligt att det svenska skogsbrukets konkurrensfördelar kommer att ligga mer på produktion av kvalitetstimmer till sågverken än på råvara till massaindustrin. Konkurrensen kan komma att hårdna betydligt från skogsbruk i delar av världen där tillväxten är betydligt högre än Sverige. I dessa områden saknas däremot förutsättningar för att producera sågtimmer av samma kvalitet som i Sverige.

Energiförsörjningen måste baseras på förnyelsebara och miljövänliga energikällor. Energiförbrukningen kan minskas radikalt genom sparande och effektivisering, men en ökad användning av biobränslen är ändå nödvändig. Detta kan leda till konkurrens med massaindustrin om råvaran. En

ändrad energipolitik kan därför också påverka den framtida skogsbrukspolitikens inriktning.

Vi anser att det behövs en parlamentarisk kommitté för att utreda på vilket sätt den svenska skogsbrukspolitiken kan inriktas mot mer långsiktighet.

Det långsiktiga virkesuttaget

Människan har på kort tid orsakat en omfattande genetisk utarmning bl.a. genom att utplåna naturliga biotoper. Den internationella naturvårdsunionen (IUCN), där Sverige är medlem, kommer sannolikt att föreslå att 10 % av alla representativa naturtyper måste bevaras för att hejda den genetiska erosionen. Mot den bakgrunden har vi i vår partimotion om naturvården föreslagit som långsiktigt mål att 10 % av alla representativa naturtyper i Sverige skall bevaras.

I den här motionen för vi istället fram det kortsiktiga och blygsamma kravet att 1 % av den produktiva skogsmarken nedanför den gamla skogsodlingsgränsen ska skyddas före 1995 års utgång. I vårt förslag till statsbudget har vi anslagit 400 milj. kr mer än vad regeringen föreslagit, dvs. 500 milj. kr, till inköp av mark. Med anslag av den storleksordningen kan 1 %-målet nås inom tre år. Vid inköp av mark ska urskogar och urskogslänkande naturskogar prioriteras. Det är bråttom om det ska gå att hinna innan dessa områden är avverkade! Med regeringens nuvarande takt kommer det ta 15-20 år!

Vi menar att målet för det årliga virkesuttaget på 75 milj. m³sk är för högt och föreslår 65 milj. m³sk som långsiktigt mål för det årliga virkesuttaget. Det kan tyckas vara lågt i förhållande till den årliga tillväxten på ca 85 milj. m³sk, men vi har bedömt det vara lämpligt i förhållande till den ändrade inriktning av skogsbruket som vi vill ha, nämligen :

- 10 % av alla representativa naturtyper bör skyddas,
- restriktioner när det gäller skogsbruksmetoderna, t.ex. av skogsdikning, storhyggesbruk, plöjning och harvning,
- väsentligt större naturvårdshänsyn i skogsbruket i allmänhet,
- ökad konkurrens om råvaran från energisektorn.

Träfiberlagen

Träfiberlagen syftar främst till att trygga skiv- och massaindustrins tillgång på råvara gentemot konkurrerande intressen. Lagen hindrar i viss mån att skogsråvara används inom energisektorn. Vi syftar med vår ekonomiska politik till att höja biobränslenas konkurrenskraft i förhållande till fossila bränslen. Vi anser att regeringen inte behöver ha några befogenheter när det gäller att styra råvaruanvändningen. Därför föreslår vi att lagen avskaffas.

Skogsvårdslagen

Skogsvårdslagen är hårt inriktad på det rena virkesuttaget på bekostnad av många andra värden. Skogsbruket måste bli mer varierat både vad avser brukningsmetoder och ändamål. Skogsvårdslagstiftningen måste ses över så att det blir lättare för den enskilde skogsägaren att bedriva ett mer extensivt skogsbruk, utnyttja fler trädslag och där så är lämpligt använda blädning som

avverkningsmetod. Idag är det i princip förbjudet att låta bli att avverka för den markägare som av naturvårdsskäl vill bevara ett område!

Naturskyddsföreningen har utarbetat ett förslag till ny skogsvårdslag. I förslaget gynnas flerbbruk av skogen framför en utpräglad inriktning på virkesproduktion, genom att markägaren får frihet att bedriva ett mer extensivt skogsbruk och spara mark för naturvårdsändamål.

I väntan på en helt ny skogsvårdslagstiftning anser vi att en del, för naturvården väsentliga, ändringar måste göras redan nu i den nuvarande skogsvårdslagstiftningen. Skogsvårdslagens 5 § 3:e stycket bör avskaffas liksom hela 6 §. Dessa paragrafer tvingar fram avverkning i såväl lågproducerande bestånd som överåriga bestånd samt där skogen består av "olämpliga" trädslag.

21 § i skogsvårdslagen är en hänsynsparagraf som ger möjligheter att lämna föreskrifter om naturvårdshänsyn i skogsbruket. Det är hit de som försvarar dagens skogsbruksmetoder brukar hänvisa när de påstår att skogsbruket tar tillräcklig naturvårdshänsyn.

Tyvärr är paragrafen bara en papperstiger. Det finns flera orsaker till att den inte fungerar. En är att den inte är direkt straffsanktionerad. Det innebär att skogsägaren varken kan bli straffad direkt för brott mot paragrafen eller föreskrifter kopplade till paragrafen. Skogsvårdsstyrelsen måste ha kommit med ett föreläggande innan åtal kan väckas, dvs. ha ålagt den enskilde markägaren vissa restriktioner med hänvisning till föreskrifter utfärdade med stöd av 21 § innan denne vidtar en åtgärd inom skogsbruket, t.ex. slutavverkar.

Föreskrifterna får inte orsaka att pågående markanvändning avsevärt försvåras. Därigenom begränsar möjligheterna att kräva naturvårdshänsyn starkt. En direkt följd av detta är att föreskrifterna anger att hyggesstorleken inte får inskränka den avverkningsvolym som behövs för en rationell drift, vilket har gjort det omöjligt att ingripa mot storhyggesbruket.

Vi föreslår därför att 21 § och dess föreskrifter ses över i syfte att stärka naturvården. Ett mer långtgående naturvårdsansvar bör läggas på skogsbrukaren och paragrafen bör straffsanktioneras.

Ädellövskogslagen

Ädellövskogslagen är inte effektiv när det gäller att skydda landets ädellövskogar. En anledning är det höga kravet på vad som får betecknas som ädellövskog. Kravet ligger på 70 % ädellövträd för södra Sverige. Definitionen bör ändras så att en 50 %-ig andel blir tillräcklig i hela landet. De trädslag som kallas ädla bör också kompletteras med klibbal.

Ett annat problem är att markägarna har kunnat anpassa beståndsindelningen genom att avverka delar av ädellövsbestånd tillsammans med bestånd av andra trädslag, och på så sätt kunnat pressa ned andelen ädla lövträd. Lagen måste ändras så att den möjligheten försvinner.

Skogsbruksplanerna

I det förslag till lag om biotopskydd, som vi också lägger fram under årets allmänna motionstid, har vi föreslagit att krav på kommunala naturvårdspla-

ner ska införas och att de obligatoriska skogsbruksplanerna ska anpassas till dessa. Utredningen som arbetar med ett nytt förslag till naturvårdslag bör beakta att naturvårdshänsyn måste arbetas in i skogsbruksplanerna. Vi anser att 21a§ och skogsvårdslagen i övrigt bör ändras så att naturvårdshänsyn blir en väsentlig del i skogsbruksplanerna.

Ekonomisk utredning för bättre naturvård

Vi anser att det är hög tid att se över de ekonomiska förutsättningarna för ett mera långsiktigt skogsbruk. En statlig utredning bör se över de ekonomiska och juridiska aspekterna för att åstadkomma bättre kvalitet på framtidens virke. Samtidigt är det viktigt att finna ekonomiska möjligheter för en bättre naturvård i skogsbruket. Utredningen bör också se över om det totala avgiftsuttaget står i relation till vad ett naturvårdsanpassat och kvalitetsmedvetet skogsbruk klarar på lång sikt.

Utredningen skall ha nära samarbete med eller vara en del av den utredning som vi tidigare har krävt om översyn av skogsvårdslagen.

Utredningen bör vidare närmare analysera följande förslag: möjligheterna till att avverka skattefritt mot avsättning av mark för naturvård, skogsavdragens vara eller inte vara, skogsavdragens betydelse ur pris- och avverkningsynpunkt för den enskilda gården m.m.

a) *Skattefri avverkning för avsättning till naturvård.* Detta förslag innebär att den enskilde skogsbrukaren för att kunna avsätta mark för naturvårdsändamål, får rätt att antingen avverka skattefritt eller får någon form av avdragsrätt på fastigheten.

b) *Skogsavdragsavgifterna* är egentligen ingen avgift utan fungerar i praktiken som en extra förmögenhetsskatt. Mindre än 1/3-del av avgifterna går tillbaka till skogsbruket i någon form och avgiftsuttaget är relativt högt.

● Om skogsavdragsavgifterna skall vara kvar bör avgiften tas ut vid avverkning istället för, som nu, på taxeringsvärdet. De inbetalda medlen skulle i så fall kunna användas på ett annat sätt och knytas närmare till skogsbruket.

Avgifterna skulle kunna utformas som en miljöavgift på skogsbruket och användas till naturvårdsändamål. Pengar skulle t.ex. kunna användas till att köpa in mark som bör skyddas från skogsbruk, och därmed bidra till att 1%-målet nås. Det skulle också kunna användas till inköp av mark i närheten av tätorter som är lämpligare att använda för friluftslivet än för ett intensivt skogsbruk.

En annan idé är att skapa större möjligheter att betala ersättning till skogsägare för att bedriva ett för naturvården skonsammare skogsbruk.

c) *Skogsavdragens betydelse för naturvården.* Utredningen bör också granska vilka effekter som skogsavdragen har för såväl prisbildningen på skogsfastigheter som för naturvården. Det finns, av vad vi kunnat utröna, en risk för att avdraget pressar upp priserna och stimulerar fram drastiska avverkningar där naturvården lätt kommer i kläm.

Riksskogstaxeringen

Riksskogstaxeringen genomför ett viktigt arbete när det gäller att undersöka skogens tillstånd i hela landet. Naturvården borde kunna få större nytta av

riksskogstaxeringen. Kostnaden att genomföra inventeringar av växter och naturtyper skulle bli jämförelsevis låg då en stor del av kostnaderna redan är betalda eftersom man redan är på plats för att undersöka andra parametrar. Vi förslår att riksskogstaxeringens verksamhetsområde utökas så att riksskogstaxeringen blir av större värde för naturvården.

Mot. 1989/90
Jo311

De fjällnära skogarna

Trots oklarheten om möjligheterna till en säker återväxt, bedrivs ett intensivt skogsbruk i de fjällnära skogarna ovanför den gamla skogsodlingsgränsen. En del av dessa områden är också viktiga för rennäringen eftersom de utgörs av gammal hänglavskog.

Våren 1989 frångick socialdemokraterna och moderaterna sina vallöften om att skydda de fjällnära skogarna genom en naturvårdsgrens för det fjällnära skogsbruket. Istället hänvisade man till en pågående utredning i Skogsstyrelsen regi som skulle komma med förslag till ett bättre bevarande av de fjällnära skogarna. Redan i regeringens direktiv gjordes det omöjligt för Skogsstyrelsen att presentera något förslag som skulle kunna ha betydelse för att åstadkomma något skydd värt namnet. Regeringens direktiv innehöll nämligen den begränsningen att pågående markanvändning inte avsevärt fick försvåras. Detta innebar i klartext att Skogsstyrelsens förslag inte fick kosta något. ●m pågående markanvändning avsevärt försvåras måste ersättning betalas ut till markägarna enligt naturvårdslagen. Det är självklart omöjligt att rädda de fjällnära skogarna med så små förändringar av skogsbruksmetoderna att ersättning till markägarna inte behöver betalas ut. Det är märkligt att Sveriges regering tydligen inte anser att vi har råd att skydda dessa lågproduktiva områden från ett intensivt skogsbruk. Regeringens hållning gör det omöjligt att behålla den eventuella trovärdighet som Sverige kan ha kvar i såväl nationella som internationella naturvårdssammanhang.

Vi anser att riksdagen ska fatta beslut om att en naturvårdsgrens för fjällnära skog ska inrättas med Naturskyddsföreningens förslag som underlag. Naturvårdsverket bör få motsvarande uppdrag som Skogsstyrelsen fick men utan brasklappen "pågående markanvändning får inte avsevärt försvåras". Målsättningen ska vara att lämna ett konkret förslag till naturvårdsgrens och till hur restriktionerna för skogsbruket ska se ut. Ett småskaligt och skonamt skogsbruk efter prövning av naturvårdande myndigheter ska kunna tillåtas.

Naturvårdsverket bör också undersöka på vilket sätt de områden nedanför de fjällnära skogarna, som gruppen "Steget före" från Naturskyddsföreningen har uppmärksammat, bör skyddas. Vissa områden alldeles nedanför det som brukar betecknas som den fjällnära skogen har nämligen visat sig vara synnerligen skyddsvärda. En orsak är att dessa områden hittills har skonats från ett intensivt skogsbruk och fungerar som restbiotoper för arter som tidigare var vanliga i en stor del av landet.

Våtmarker och sumpskogar

Skogsbruket har redan orsakat att en mycket stor del av landets våtmarker och sumpskogar har dikats ut och förstörts. Fram till årets statsverksproposi-

tion har dessutom bidrag betalats ut till skogsdikning! Många hotade arter är beroende av just våtmarks- och sumpskogsbiotoper. Dels fungerar de fuktigare områdena som skafferier, barnkammare och gömställe för många djur, dels finns det en rad djur och växter som bara kan leva i den fuktigare miljön. ●områdena fungerar som ersättningsbiotoper för arter som trängts undan från torrare områden av skogsbruket. Utdikningen är inte bara ett problem för naturvården utan också i hög grad en miljöfråga. Våtmarker och sumpskogar fungerar som naturliga kvävefällor eftersom nitrat reduceras till kvävgas i den syrefattiga miljön. Kväveläckaget ökar från skogsmarken på grund av att utdikningen minskar kapaciteten till denitrifikation.

Nu mera är skogsdikning tillståndspliktig enligt 18 c§ i naturvårdslagen. Men i praktiken har inte tillståndsplikten kunnat minska skogsdikningen. Tillstånd har givits så gott som utan undantag!

Dessutom är den sk. skyddsdikningen inte tillståndspliktig överhuvudtaget trots att skyddsdikning ofta innebär att diken dras genom våtmarksområden. Skyddsdikning utförs normalt efter kalhuggning till skillnad från skogsdikning. ●om dikning utförs efter avverkningen blir det därför klassat som skyddsdikning, och inte skogsdikning. På så sätt kan tillståndsplikten undvikas.

Vi kräver att även skyddsdikningen görs tillståndspliktig och att villkoren för tillstånd skärps så att utdikningen praktiskt taget upphör.

I ett lagförslag om biotopskydd, som vi också lämnar in under årets allmänna motionstid, har vi föreslagit att all exploatering av våtmarker och sumpskogar ska göras tillståndspliktig. Tillstånd ska bara få ges efter noggranna miljökonsekvensbeskrivningar där bland annat en inventering ska ingå. Tillstånd ska inte få ges om området är biotop för eller har väsentlig betydelse för hotade arter.

Skogsbruksmetoderna

Många skogsbruksmetoder som används idag hör inte hemma i ett naturvårdsanpassat skogsbruk. Extrema skogsbruksmetoder bör i princip förbjudas. Med extrema skogsbruksmetoder menar vi helträdsutnyttjande, stubbrytning och hyggesplöjning.

Kalhuggningen som avverkningsmetod måste också radikalt förändras. Stora kalhyggen bör inte få tas upp. Hur stora hyggen som ska tillåtas måste anpassas till marktyp och läge, men bör normalt kunna begränsas till 1–5 ha. Skärpta krav på anpassning till terrängen måste ställas och hyggen ska inte få läggas kant i kant så att i praktiken mycket stora hyggen kan uppkomma. Torrträd, äldre träd och trädgrupper, särskilt av lövträd, måste sparas vid avverkningen.

Skogsgödsling med kväve hör inte hemma i ett naturvårdsanpassat skogsbruk. Kvävegödslingen leder till att uttaget ur skogen kan ökas på ett sätt som marken inte kan bära på sikt. Konkurrensförhållandena mellan olika växter förändras så att växter som kan klara sig på näringsfattigare marker missgynnas. Ett flertal av de hotade växterna tillhör denna kategori.

Vi anser att all spridning av bekämpningsmedel i naturen ska förbjudas. Idag kan visserligen kommunerna stoppa sprutning i skogen och det har lett

till att kemiska bekämpningsmedel inte används i någon större utsträckning. Vi anser att det inte finns någon anledning att ha kvar möjligheten till spridning av bekämpningsmedel i skogen.

Mot. 1989/90
Jo311

Främmande trädslag

Utplanteringen av främmande trädslag måste upphöra eftersom de innebär ekologiska risker som inte är överblickbara. Utplanteringen innebär också en ekonomisk risk eftersom de främmande trädslagen kan tänkas drabbas av sjukdomar och skadeinsekter i större omfattning än naturligt förekommande trädslag. Fortfarande planteras varje år 27 000 ha med Contorta och försök pågår med en rad andra trädslag.

Kalkning av skogsmark

Försurningsläget för skogsmark är akut i delar av landet, framförallt i sydvästra Sverige. Vissa mätningar tyder på att det utbytbara förrådet av bas-katjoner, som kalcium och magnesium, har halverats på bara några decennier. Halterna av utbytbar aluminium som kan skada trädens rötter har däremot ökat.

Det akuta läget gör att vi, trots den osäkerhet som finns vad gäller skogskalkningens effekter, väljer att föreslå att budgetmedel satsas på skogskalkning och vitaliseringsgödning med framförallt kalcium och magnesium. Vi har i vårt budgetförslag avsatt 10 milj. kr utöver regeringens till kalkning och vitaliseringsgödning av skogsmark.

Våra åtgärder för att komma till rätta med orsakerna till försurningen och skogsskadorna tar vi upp i andra partimotioner.

Skogsbilvägar

Nätet av skogsbilvägar växer snabbt. Det naturliga skogslandskapet skärs sönder i bitar. Det är numera svårt att hitta skogsavsnitt där man kan vandra särskilt länge utan att hamna på en skogsväg. Förutom att skogsvägar utgör störande inslag i landskapsbilden, tar de i anspråk mark och är ett hot mot känsliga arter. De utgör naturligtvis också en avgörande faktor för skogsbrukets möjligheter att intensivbruka skogen.

I vårt förslag till statsbudget har vi föreslagit att bidragen till skogsbilvägar dras in. Dessutom menar vi att anläggandet av skogsbilvägar ska miljöprövas på ett restriktivt sätt så att nyanläggningen av skogsbilvägar bromsas kraftigt.

Domänverket

Domänverket är ett statligt företag och en av de största skogsägarna i landet. Miljöpartiet de Gröna anser att Domänverkets verksamhet ska inriktas mot mer renodlade samhällsmål som:

- att slå vakt om arbetstillfällena i skogsläna
- att sköta skogarna på ett sådant sätt att allmänhetens möjligheter till ett rikt friluftsliv främjas

- att beakta naturskyddsaspekter så att ett rikt växt- och djurliv och ett variationsrikt skogslandskap bevaras.

Vi kräver därför att den av riksdagen fastställda principen för Domänverkets verksamhet, att den företagsekonomiska lönsamheten ska prioriteras, ersätts med krav på att verket driver skogsbruk med samhällsekonomiska förtecken och med inriktning på flerbruk. Domänverket måste omedelbart ges direktiv att inte anlägga vägar eller avverka i de fjällnära skogarna.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att målet för det årliga virkesuttaget av vedråvara bör sänkas till 65 miljoner m³sk.

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att 1 % av den produktiva skogsarealen nedanför den gamla skogsodlingsgränsen skall skyddas före 1995 års utgång.

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att en parlamentarisk kommitté bör tillsättas för att lämna förslag på hur den svenska skogspolitiken kan inriktas på större långsiktighet i enlighet med vad som anförts i motionen,

[att riksdagen beslutar avskaffa träfiberlagen,¹]

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att skogsvårdslagen bör ses över i enlighet med vad som anförts i motionen.

5. att riksdagen beslutar att 5 § 3 i skogsvårdslagen utgår,

6. att riksdagen beslutar att 6 § i skogsvårdslagen utgår,

7. att riksdagen beslutar att 21 § i skogsvårdslagen skall skärpas i enlighet med vad som anförts i motionen.

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att ädellövskogslagen skall ses över i enlighet med vad som anförts i motionen,

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att skogsbruksplanerna skall anpassas till de kommunala naturvårdsplanerna i enlighet med vad som anförts i motionen.

10. att riksdagen begär att regeringen skall tillsätta en utredning i syfte att se över skogsbrukets ekonomiska situation och möjligheterna att åstadkomma bättre naturvårdshänsyn i enlighet med vad som anförts i motionen.

11. att riksdagen hos regeringen begär att riksskogstaxeringen skall utvidga sin verksamhet till att innefatta parametrar av intresse för naturvården,

12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att naturvårdsgräns skall införas i enlighet med vad som anförts i motionen.

13. att riksdagen hos regeringen begär att statens naturvårdsverk skall få i uppdrag att lägga fram ett förslag till skydd för de fjällnära skogarna i enlighet med vad som anförts i motionen.

14. att riksdagen hos regeringen begär förslag till lagändring för be-

gränsning av dikning av våtmarker och sumpskog i enlighet med vad som anförts i motionen.

15. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att hyggesstorleken bör begränsas i enlighet med vad som anförts i motionen.

16. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om olämpliga skogsbruksmetoder, som t.ex. helträdsutnyttjande och hyggesplöjning.

17. att riksdagen hos regeringen begär lagförslag så att användandet av främmande trädslag inom skogsbruket upphör,

18. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om miljöprovning av skogsbilvägar,

19. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att kvävegödsling av naturmark skall förbjudas.

20. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att användningen av kemiska bekämpningsmedel inom skogsbruket skall förbjudas.

{att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att domänverkets instruktioner skall ändras i enlighet med vad som anförts i motionen.¹}

Mot. 1989/90

Jo311

Stockholm den 23 januari 1990

Claes Roxbergh (mp)

Inger Schörling (mp)

Roy Ottosson (mp)

Carl Frick (mp)

Lars Norberg (mp)

Åsa Domeij (mp)

Hans Leghammar (mp)

Eva Goës (mp)

¹ 1989/90:N260